**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

## ગુજરાત હાઇકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૦૪૨/૨૦૦૪

**મંજૂરી અને સહી માટે:**

**માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર**

==========

| | | |
|---|---|---|
| ૧ | સ્થાનિક વર્તમાનપત્રોના રિપોર્ટરોને આ ચુકાદો જોવાની પરવાનગી આપી શકાય? | |
| ૨ | રિપોર્ટરને મોકલવો કે નહીં? | |
| ૩ | શું નામદાર ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ આ ચુકાદાની ફેર નકલ (સાફ નકલ) જોવા માંગે છે? | |
| ૪ | શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઇપણ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે? | |
| ૫ | શું તેને સિવિલ જજને પરિપત્રિત (મોકલવાનો) કરવાનો છે? | |

==========

ગુજરાત રાજ્ય....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

રમેશભાઈ હર્ષદભાઈ ચાંપાનેરીયા અને ૩....સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

==========

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફથી સુશ્રી ચેતના શાહ, પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ - ૪ તરફથી શ્રી ડી.એન. પંડ્યા, વકીલ

==========

કોરમ: **માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર**

**તારીખ : ૦૫/૦૧/૨૦૧૫**

**મૌખિક ચુકાદો**

૧. આ અપીલ મારફતે, અપીલકર્તા– રાજ્યએ સેશન્સ કેસ નં. ૯૨/૨૦૦૦ માં વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં. ૧૦, રાજપીપળા દ્વારા આપવામાં આવેલા તારીખ : ૧૬.૦૬.૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને હુકમને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે મૂળ આરોપીઓ – હાલના સામાવાળાઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૧૪ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૩૨, ૩૨૩, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) અને અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ (અત્યાચાર નિવારણ) અધિનિયમની કલમ ૩(૧)(૧૦) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાના આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા.

૨. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલી પ્રોસિક્યુશનના કેસની સંક્ષિપ્ત વિગતો એવી છે કે મૂળ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા એક ફરિયાદ આપવામાં આવી હતી, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે કથિત બનાવની તારીખે, એટલે કે તારીખ ૧૮.૧૧.૧૯૯૯ ના રોજ, જ્યારે તેઓ પોસ્ટમેન તરીકે પોતાની ફરજ પર હતા અને ટપાલનું વિતરણ કરી રહ્યા હતા, ત્યારે તમામ મૂળ આરોપીઓ-હાલના સામાવાળાઓએ તેમની સાથે એવું કહીને ઝઘડો કર્યો હતો કે તેમણે રૂ. ૧૦,૦૦૦/- ની રકમનો ચેક ક્યાં ફેંકી દીધો છે. ત્યારબાદ, તમામ આરોપીઓએ ફરિયાદીને માર માર્યો હતો અને તેમની જાતિ બાબતે તેમને ગંદી ગાળો પણ આપી હતી. તેથી, ફરિયાદીએ પ્રશ્નવાળી ફરિયાદ નોંધાવી હતી. ફરિયાદ નોંધાયા બાદ, પોલીસે આ મામલે તપાસ હાથ ધરી હતી અને પૂરતા પુરાવા જણાતાં આરોપીઓ-હાલના સામાવાળાઓ સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરી હતી.

૩. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ, તમામ આરોપીઓએ ગુનો કબૂલ ન કર્યો હોવાથી, કેસ ટ્રાયલ માટે કમિટ કરવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ વખતે, પ્રોસિક્યુશને પોતાનો કેસ સાબિત કરવા માટે ૧૧ જેટલા સાક્ષીઓની તપાસણી કરી હતી. પ્રોસિક્યુશને ગુનાવાળી જગ્યાના પંચનામા, ફરિયાદીના જાતિ પ્રમાણપત્ર, ફરિયાદીના મેડિકલ સર્ટિફિકેટ વગેરેના સ્વરૂપમાં દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા હતા. ત્યારબાદ ટ્રાયલ કોર્ટે સાક્ષીઓના પુરાવા નોંધ્યા પછી અને રેકોર્ડ પરની

સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા પછી નિર્દોષ મુક્તિનો વિવાદિત હુકમ પસાર કર્યો હતો. તેથી, હાલની અપીલ.

૪. વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી શાહે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ મુક્તિનો વિવાદિત હુકમ પસાર કરવામાં ભૂલ કરી છે, કારણ કે તે રેકોર્ડ પરની સામગ્રીનું તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલ્યાંકન કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે માર મારવા અંગેના ફરિયાદીના પુરાવા, જેને તબીબી પુરાવાઓથી સમર્થન મળે છે, તેને ધ્યાનમાં રાખીને ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવા જોઈતા નહોતા. તેથી, તેમણે પ્રાર્થના કરી હતી કે હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે.

૫. બીજી બાજુ, સામાવાળાઓ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી પંડ્યાએ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમનું સમર્થન કર્યું હતું અને રજૂઆત કરી હતી કે પ્રોસિક્યુશન દ્વારા રેકોર્ડ પર લાવવામાં આવેલા પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કર્યા પછી જ આ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેથી, આ અદાલતના હાથે તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી.

૬. અપીલકર્તા – રાજ્ય તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.પી.પી. અને સામાવાળાઓ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા અને તેમની મદદથી રેકોર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું.

૭. રેકોર્ડ પરની સામગ્રીના અવલોકન પરથી જણાય છે કે મૂળ ફરિયાદીએ પોતાની જુબાનીમાં જણાવ્યું હતું કે તેમણે તે જ દિવસે પોસ્ટ માસ્તરને કથિત બનાવની ફરિયાદ આપી હતી. જોકે, પોસ્ટ માસ્તરે તે સંબંધમાં કોઈ આગળની કાર્યવાહી ન કરી હોવાથી, તેઓ પોતે પોલીસ સ્ટેશન ગયા હતા અને તારીખ ૨૩.૧૨.૧૯૯૯ ના રોજ ફરિયાદ આપી હતી. હવે, જમસુભાઈ સમુભાઈ પવાર (એક્ઝિબિટ-૨૮) ના પુરાવા મુજબ, તેમણે ડીએસપી કચેરી, નર્મદા તરફથી તારીખ ૦૪.૦૧.૨૦૦૪ ના રોજ મળેલા કાગળોના આધારે ફરિયાદ નોંધી હતી અને આ સાક્ષીએ નકાર્યું હતું કે ફરિયાદીએ તારીખ ૨૩.૧૨.૧૯૯૯ ના રોજ તેમને કોઈ ફરિયાદ આપી હતી. વધુમાં, તે સમયે પી.આઈ. તરીકે ફરજ બજાવતા રમેશભાઈ શંકરલાલ વસાવા (એક્ઝિબિટ-૪૮) ના પુરાવા મુજબ, અરજીના આધારે ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ પોતાની ઉલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું હતું કે, રાજપીપળા ખાતે પી.આઈ. તરીકેના તેમના પોસ્ટીંગ દરમિયાન ફરિયાદીએ તેમને કોઈ ફરિયાદ આપી ન હતી. વધુમાં, પોસ્ટ માસ્તર, જેમને ફરિયાદીએ ફરિયાદ આપી હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે, તેમની ટ્રાયલ કોર્ટ

સમક્ષ તપાસણી થઈ શકી નહોતી, કારણ કે ટ્રાયલ શરૂ થતાં પહેલાં જ તે પોસ્ટ માસ્તરનું અવસાન થયું હતું. તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું હતું કે ફરિયાદીએ પોસ્ટ માસ્તરને ફરિયાદ આપી હતી કે નહીં તે શંકાસ્પદ છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, બનાવ તારીખ ૧૮.૧૨.૧૯૯૯ ના રોજ બન્યો હોવા છતાં, ફરિયાદીએ તારીખ ૨૩.૧૨.૧૯૯૯ સુધી તે સંબંધમાં ફરિયાદ નોંધાવવાનો કોઈ પ્રયાસ કર્યો ન હતો. રેકોર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે, ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, આરોપીઓએ તેમને માર મારતી વખતે તેમના હાથની કાંડા ઘડિયાળ તોડી નાખી હતી અને પોસ્ટકાર્ડ તથા અન્ય કાગળો ધરાવતો થેલો પણ આંચકી લીધો હતો, તેમ છતાં ફરિયાદીએ પોતાના કથનના સમર્થનમાં ન તો તૂટેલી કાંડા ઘડિયાળ રજૂ કરી હતી કે ન તો આરોપીઓ દ્વારા પોસ્ટકાર્ડ ધરાવતો થેલો આંચકી લેવા બાબતે તેમણે પોસ્ટ માસ્તરને આપેલી કોઈ ફરિયાદ રજૂ કરી હતી. પોસ્ટ માસ્તરે પણ આરોપીઓ દ્વારા પોસ્ટકાર્ડ ભરેલો થેલો આંચકી લેવા અંગે કોઈ ફરિયાદ કરી હોય તેવું જણાતું નથી. વધુમાં, પોતાની ઉલટતપાસમાં ફરિયાદીએ સ્વીકાર્યું હતું કે, તેમની ઓફિસ પાસે ડો. આનંદનું દવાખાનું હોવા છતાં, તેઓ કથિત ગુનાની તારીખે ત્યાં સારવાર માટે ગયા ન હતા. તે ઉપરાંત, ફરિયાદીના રહેઠાણ પાસે પોલીસ સ્ટેશન હોવા છતાં, તેમણે તે જ દિવસે કથિત બનાવ અંગે ફરિયાદ નોંધાવી ન હતી. ઉપરોક્ત બાબતોના સંબંધમાં, ફરિયાદીએ કોઈ ખુલાસો આપ્યો નથી. આવા સંજોગોમાં, અમારે નિર્દોષ મુક્તિના વિવિધ

કેસોમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયોની એરણ પર આ બાબતની ચકાસણી કરવાની રહે છે.

૮. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ મુક્તિના હુકમ સામે આ અદાલત દ્વારા અપીલની સુનાવણીને માર્ગદર્શન અને નિયમન કરતાં સિદ્ધાંતો સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અસંખ્ય ચુકાદાઓમાં ખૂબ જ સંક્ષિપ્ત અને સ્પષ્ટ રીતે સમજાવવામાં આવ્યા છે. ***"એમ.એસ. નારાયણ મેનન ઉર્ફે મણિ વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય"***, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯ ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ મુક્તિના હુકમ સામેની અપીલમાં હાઇકોર્ટની સત્તાઓનું વર્ણન કર્યું છે. તે નિર્ણયના ફકરા ૫૪ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

> "૫૪. કોઈપણ સંજોગોમાં હાઇકોર્ટે આ અપીલને નિર્દોષ મુક્તિ સામેની અપીલ ગણીને હાથ પર લીધી હતી, તે વાસ્તવમાં રિવિઝનલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદા સામે અપીલ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, હાઇકોર્ટે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા જોઈતા હતા કે જ્યાં બે દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યાં અપીલ અદાલતે નીચેની અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ મુક્તિના તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં."

૯. વધુમાં, ***"ચંદ્રપ્પા વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક"***, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં નોંધાયેલા કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબના સિદ્ધાંતો સ્થાપિત કર્યા હતા;

> "૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, નિર્દોષ મુક્તિના હુકમ સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચે મુજબના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ઉદ્ભવે છે;
>
> [૧] જે પુરાવા પર નિર્દોષ મુક્તિનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવા, તેનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા અને તેના પર પુનર્વિચાર કરવાની અપીલ અદાલત પાસે સંપૂર્ણ સત્તા છે.
>
> [૨] ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ કે શરત મૂકતી નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષના પુરાવાના આધારે, હકીકત અને કાયદા બંને પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.
>
> [૩] "મહત્વપૂર્ણ અને પ્રબળ કારણો", "સારા અને પૂરતા આધારો", "ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો", "વિકૃત તારણો", "દેખીતી ભૂલો" વગેરે જેવા વિવિધ શબ્દપ્રયોગોનો ઉદ્દેશ નિર્દોષ મુક્તિ

સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાનો નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર પહોંચવાની અદાલતની સત્તાને ઘટાડવા કરતાં નિર્દોષ મુક્તિમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે અપીલ અદાલતના અનિચ્છાભાવ પર ભાર મૂકવા માટે "ભાષાકીય અલંકારો" ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

[૪] જોકે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ મુક્તિના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બમણી ધારણા હોય છે. પ્રથમ તો, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેને ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ ગુનેગાર સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાની નિર્દોષ મુક્તિ મેળવી લીધી હોવાથી, તેની નિર્દોષતાની ધારણાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુષ્ટિ, પુનઃપુષ્ટિ અને મજબૂત કરવામાં આવી છે.

[૫] જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ મુક્તિના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં."

૧૦. આમ, તે એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અપીલ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી દ્રષ્ટિકોણ / તારણો શક્ય

હોય તો પણ, અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ મુક્તિના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૧૧. (૨૦૦૭) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫ માં નોંધાયેલા ***"સ્ટેટ ઓફ ગોવા વિ. સંજય ઠાકરન અને અન્ય"*** ના કેસમાં પણ સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં હાઈકોર્ટની સત્તાઓનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે. સદર નિર્ણયના ફકરા ૧૬ માં, અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

> "૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે નિર્દોષ મુક્તિના હુકમ સામેની અપીલમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ મુક્તિના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં સિવાય કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ દેખીતી ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત થયેલો હોય અને જે તારણ પર પહોંચવામાં આવ્યું છે તે કોઈપણ વાજબી વ્યક્તિ દ્વારા પહોંચી શકાય તેવું ન હોય અને તેથી, તે નિર્ણયને વિકૃત ગણવામાં આવે. માત્ર બે દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોવાના કારણે જ, અપીલ અદાલત એવો દ્રષ્ટિકોણ અપનાવશે નહીં જે નીચેની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉલટાવી દે. જોકે, અપીલ અદાલત પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે જો તેનો એવો મત હોય કે નીચેની અદાલત દ્વારા પહોંચેલું તારણ વિકૃત છે અને અદાલતે કાયદાની દેખીતી ભૂલ કરી છે અને રેકોર્ડ પરના મહત્વપૂર્ણ

પુરાવાઓને અવગણ્યા છે. આવા સંજોગોમાં, આરોપી સામે જે ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તે ગુનાના આચરણ સાથે કોઈ આરોપી સંકળાયેલો છે કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે રેકોર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની ફરજ અપીલ અદાલત પર રહેલી છે."

૧૨. ૨૦૦૭ એ.આઇ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૫૩ માં ***"સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. રામ વીર સિંહ અને અન્ય"*** ના કેસોમાં અને ૨૦૦૭ એ.આઇ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૮૯ માં ***"ગિરજા પ્રસાદ (મૃતક) વારસદારો મારફતે વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી."*** ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આવો જ સિદ્ધાંત સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે. આમ, નિર્દોષ મુક્તિના હુકમ સામે આ અદાલત જે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્થાપિત છે.

૧૩. (૨૦૦૯) એસસીસી ૭૪૯ માં નોંધાયેલા ***"લુણા રામ વિ. ભૂપત સિંહ અને અન્ય"*** ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૧૦ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

"૧૦. હાઇકોર્ટે નોંધ્યું છે કે પ્રોસિક્યુશનનું કથન સ્પષ્ટપણે વિશ્વાસપાત્ર નહોતું. કેટલાક કહેવાતા નજરે જોનારા સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે મૃતકનું મૃત્યુ થયું કારણ કે એક આરોપી દ્વારા તેની ઘૂંટી મરડી નાખવામાં આવી હતી. અન્યોએ કહ્યું કે તેનું ગળું દબાવી દેવામાં આવ્યું હતું. પ્રોસિક્યુશનનો એવો કેસ હતો કે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. જે ડોક્ટરે પોસ્ટમોર્ટમ કર્યું હતું અને સાક્ષીઓની તપાસણી કરી હતી તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે જ્યારે બસ ચાલુ હાલતમાં હોય ત્યારે કોઈ વ્યક્તિને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવે તે શક્ય નથી.

૧૧. નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદા સામેની અપીલના માપદંડોને ધ્યાનમાં લેતાં, અમે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રેરાતા નથી. હાઇકોર્ટના દ્રષ્ટિકોણને વિકૃત કહી શકાય નહીં અને પુરાવા પર તે એક સંભવિત દ્રષ્ટિકોણ છે."

૧૪. એઆઇઆર ૨૦૧૩ એસસી ૩૨૧ માં નોંધાયેલા ***"મુક્કીઆહ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર મારફતે, તમિલનાડુ"*** ના કેસમાં પણ સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૪ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૪. તે નિર્વિવાદ છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે, પ્રોસિક્યુશન અને બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓના મૂલ્યાંકન પર, આરોપીઓ સામે મુકાયેલા આરોપોના સંબંધમાં તેમને નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા. રાજ્ય દ્વારા અપીલ કરવામાં આવતાં, હાઇકોર્ટે, વિવાદિત હુકમ દ્વારા, તે નિર્ણયને ઉલટાવી દીધો અને આઇપીસીની કલમ ૩૪ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૦૨ હેઠળ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવ્યા અને આજીવન સખત કેદની સજા ફટકારી. અપીલકર્તાઓના વકીલે ખૂબ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે હાઇકોર્ટે નિર્દોષ મુક્તિના હુકમને દોષિત ઠરાવવાના હુકમમાં ફેરવીને પોતાના અધિકારક્ષેત્રનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે, તેથી ચાલો આપણે નિર્દોષ મુક્તિના હુકમ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં હાઇકોર્ટના વ્યાપ અને સત્તાનું વિશ્લેષણ કરીએ. આ અદાલતે શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયોમાં વારંવાર ઠરાવ્યું છે કે પ્રથમ અપીલ અદાલત તરીકે હાઇકોર્ટ, નિર્દોષ મુક્તિ સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાની ચકાસણી કરવા અને જો જરૂર જણાય તો પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા માટે હકદાર તેમજ બંધાયેલી પણ છે, જોકે હસ્તક્ષેપ કરવાનું પસંદ કરતી વખતે અદાલતને રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે દોષની સંપૂર્ણ ખાતરી મળવી જોઈએ અને માત્ર એટલા માટે નહીં કે હાઇકોર્ટ વધુ એક સંભવિત અથવા ભિન્ન દ્રષ્ટિકોણ અપનાવી શકી હોત. ઉપરોક્ત સિવાય, જ્યાં અપીલની વિચારણાના વ્યાપ અને ઊંડાણની બાબતનો સંબંધ છે, ત્યાં માત્ર એક અપીલ દોષિત ઠરાવવા સામેની હતી અથવા બીજી નિર્દોષ મુક્તિ સામેની હતી તે આધારે અપીલની સુનાવણીમાં અભિગમમાં કોઈ ભેદભાવ કે તફાવતની

કલ્પના કરવામાં આવી નથી. [જુઓ: સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિ. સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસસીસી ૫૭૩]"

૧૫. એ પણ એક સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે નિર્દોષ મુક્તિની અપીલોમાં, જ્યારે નીચેની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો વાજબી અને યોગ્ય જણાય, ત્યારે અપીલ અદાલતે ચુકાદો ફરીથી લખવાની કે નવા કારણો આપવાની જરૂર નથી. આવો સિદ્ધાંત ***"સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક વિ. હેમારેડ્ડી"***, એઆઇઆર ૧૯૮૧, એસસી ૧૪૧૭ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે;

"...આ અદાલતે ગિરિજા નંદિની દેવી વિ. બિગેન્દ્ર નંદિની ચૌધરી (૧૯૬૭) ૧ એસસીઆર ૯૩:(એઆઇઆર ૧૯૬૭ એસસી ૧૧૨૪) માં અવલોકન કર્યું છે કે પુરાવા પર અપીલ અદાલતની એ ફરજ નથી કે તે પુરાવાનું પુનરાવર્તન કરે અથવા ટ્રાયલ કોર્ટે આપેલા કારણોનું પુનરાવર્તન કરે; જે અદાલતના નિર્ણય સામે અપીલ થઈ છે તે અદાલતે આપેલા કારણો સાથે સામાન્ય સહમતિ દર્શાવવી સામાન્ય રીતે પૂરતી રહેશે."

૧૬. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ***"શિવશરણપ્પા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક"***, જેટી ૨૦૧૩ (૭) એસસી ૬૬ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

> "અપીલ અદાલતને સમગ્ર પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની સત્તા છે, તેમ છતાં, અમુક અન્ય સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવું આવશ્યક છે અને એ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે નિર્દોષ મુક્તિના પરિણામે નિર્દોષતાની બમણી ધારણા બંધાય છે."

૧૭. વધુમાં, ***"સ્ટેટ ઓફ પંજાબ વિ. મદન મોહન લાલ વર્મા"***, (૨૦૧૩) ૧૪ એસસીસી ૧૫૩ ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું;

> "આ મુદ્દા પર કાયદો સુસ્થાપિત છે કે ૧૯૮૮ ના કાયદા હેઠળ ગુનો બનવા માટે ગેરકાયદેસર અવેજની માંગણી એ અનિવાર્ય શરત છે. જ્યારે કેસમાં મૂળભૂત પુરાવા વિશ્વસનીય ન હોય ત્યારે માત્ર દૂષિત નાણાંની વસૂલાત આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી નથી, સિવાય કે લાંચની ચુકવણી સાબિત કરવા માટે અથવા નાણાં સ્વેચ્છાએ લાંચ તરીકે લેવામાં આવ્યા હતા તે દર્શાવવા માટે પુરાવા હોય. ગેરકાયદેસર અવેજ તરીકે રકમની માંગણી અને સ્વીકૃતિ અંગેના કોઈપણ પુરાવાના અભાવમાં, આરોપી દ્વારા માત્ર રકમ મેળવવી એ દોષારોપણ કરવા માટે પૂરતી

નથી. તેથી, પ્રત્યક્ષ કે સંજોગોવશાત્ પુરાવા રેકોર્ડ પર લાવીને વાજબી સંભાવના સાથે એ સાબિત કરીને કે ૧૯૮૮ ના કાયદાની કલમ ૭ માં દર્શાવ્યા મુજબના હેતુ કે ઈનામ સિવાય અન્ય રીતે તેમના દ્વારા નાણાં સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા, ૧૯૮૮ ના કાયદાની કલમ ૨૦ હેઠળ ઊભી થતી વૈધાનિક ધારણાને ખંડિત કરવાનો બોજ આરોપી પર રહે છે. કાયદાની કલમ ૨૦ ની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અદાલતે આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલા ખુલાસાને, જો કોઈ હોય તો, માત્ર સંભાવનાઓની પ્રબળતાની એરણ પર વિચારવાની જરૂર છે અને તમામ વાજબી શંકાથી પર સાબિતીની એરણ પર નહીં. જોકે, પ્રશ્નવાળી રકમ આરોપીના કબજામાંથી કેવી રીતે મળી આવી તે સમજાવવા માટે આરોપીને કહેવામાં આવે તે પહેલાં, પ્રોસિક્યુશને પાયાની હકીકતો સ્થાપિત કરવી આવશ્યક છે. ફરિયાદી એ ટ્રેપની સફળતા સાથે સંકળાયેલો રસ ધરાવતો અને પક્ષપાતી સાક્ષી છે અને તેના પુરાવાની અન્ય કોઈપણ હિત ધરાવતા સાક્ષીની જેમ જ ચકાસણી થવી જોઈએ. યોગ્ય કેસમાં, અદાલત આરોપી વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવતા પહેલાં સ્વતંત્ર સમર્થનની અપેક્ષા રાખી શકે છે.”

૧૮. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, મારો એવો મત છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે મૂળ આરોપી-હાલના સામાવાળા નં. ૨ થી ૬ ને નિર્દોષ છોડી મૂકતો વિવાદિત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી, અને તેથી, હાલની અપીલ ફગાવી

દેવાને પાત્ર છે. અહીં, એ ઉલ્લેખ કરવો અસ્થાને નહીં ગણાય કે રાજ્યએ ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમ સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરી નથી.

૧૯. પરિણામે, આ અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને ***ફગાવી દેવામાં આવે છે***. ટ્રાયલ કોર્ટનો તારીખ : ૧૬.૦૬.૨૦૦૪ નો ચુકાદો અને હુકમ ***કાયમ રાખવામાં આવે છે***. જો આરોપીઓ જામીન પર હોય તો તેમના જામીનપત્રો રદ કરવામાં આવે છે. રેકોર્ડ અને કાર્યવાહી (આર એન્ડ પી) સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

ઉમેશ

*This is an AI-Assisted Translation.*

==========

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========